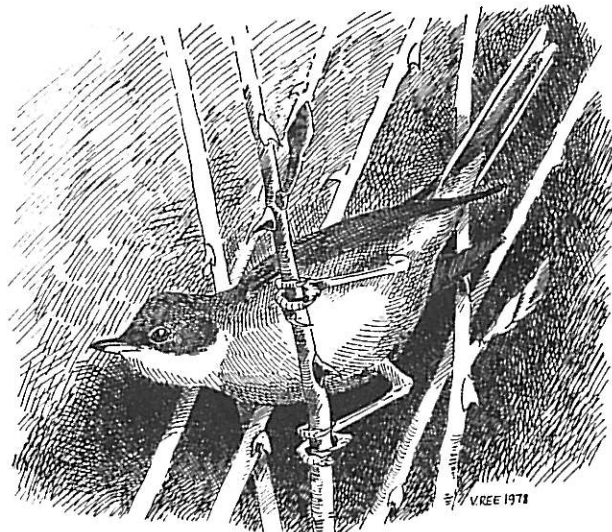

Tornsanger *Sylvia communis*

Global utbredelse

Hekkeområdet ligger i den vestlige og sentrale del av Palearktis, i sørkant av den sibirske taiga fra Baikal og Tien Shan i øst til Tyrkia, videre gjennom hele Sør- og Mellom-Europa. I dette området finnes 3 forskjellige underarter i tillegg til nominatunderarten. I Norden er arten utbredt i de lavereliggende og sommervarme områder.

Norsk utbredelse og habitatvalg

Tornsangeren er typisk knyttet til lavereliggende og sommervarme strøk av landet, nord til Helgelandskysten. De største tettheter har tornsangeren på varme, tørre og åpne grasenger med kratt av tornebusker o.l. I Norge forekommer den i dag mest tallrikt i menneskeskapt biotoper som tette og frodige urterike buskmarker og enger langs kysten, foruten ved åkerkanter, hekker, åpne skogsbryn og åkermark som gror igjen.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Av alle sangfugler har tornsangeren hatt den mest dramatiske tilbakegang på 1960- og 1970-tallet. Fram til da var den en av de mest tallrike sangerne i Europa. Pga. stor dødelighet, som følge av tørke i overvintningsområdene i Sahel-sonen i Vest-Afrika, var bestanden i 1974 bare 20% av 1968-bestanden (Berthold 1973, Winstanley m.fl. 1974). Siden har bestanden tatt seg opp igjen og har hatt en merkbar framgang gjennom 1980-tallet. Både i Sverige og Finland er det registrert en økning i senere tid (Koskimies 1992). Dette henger trolig sammen med at forholdene i overvintringsområdene i Sahel-sonen påny er blitt bedre, samt at nye hekkeområder er blitt tilgjengelige pga. det moderne skogbruket. I Norge anslår en nå bestanden til å ligge mellom 50.000 og 300.000 par (Tabell 1).

Hekkebiologi

Hannen ankommer hekkeområdet 1-2 uker før hunnen for å etablere og forsvare et territorium på gjennomsnittlig 3-5 daa. Hannen synger særlig intenst etter

ankomst om våren og markerer territoriet med en sangflukt. Samme hann kan returnere til samme territorium flere år på rad. Hannen bygger flere valgreir før hunnen velger et av dem. Hannens sangaktivitet avtar raskt etter pardannelsen. Uparete hanner opptrer imidlertid vanlig i hekkeområdene og vil fortsette å synge gjennom hekkesesongen. Tornsangeren er i hovedsak monogam, men kan i sjeldne tilfeller være polygam eller polyterritoriell (Cramp 1992). Hannen forsvare vanligvis territoriet med sang, men kan jage inntrengere ved trusselpositurer og direkte angrep. Også hunnen kan delta i å jage bort inntrengere.

Reiret er enkelt bygd av strå og plasseres enten på eller lavt over bakken i busker eller urterik vegetasjon. Ved forstyrrelser trykker vanligvis hunnen hardt på reiret og forlater det ikke før i siste liten. Etter at eggene er klekt, er foreldrene mer sky ved reiret. Når det er unger i reiret varsler foreldrene med et skarpt og utdratt *churr* ved forstyrrelser. Hunnen kan også spille såret for å avlede oppmerksomheten. Legger 4-6 egg i månedsskiftet mai-juni. Vanligvis når 2-4 unger flygedyktig alder. Etter at ungene er blitt flygedyktige, oppholder familien seg vanligvis i nærheten av reiret før videre spredning skjer (Cramp 1992). Forventet levetid er forholdsvis lav med 1-2 år, ringmerking viser imidlertid at tornsangeren kan bli 6-8 år (Glutz von Blotzheim & Bauer 1991b).

Trekkforhold

Tornsangeren ankommer landet fra tidligst i slutten av april, med hovedtyngden i mai. Etter hekkesesongen oppholder foreldrene og ungfuglene seg i hekkeområdet til høsttrekket begynner i juli-august. Spesielt ungfuglene finnes vanlig i landet fram til september. Sene tornsangere kan livnære seg ved å spise en del frukt og bær. Europeiske tornsangere trekker på bred front over Europa og inn i Afrika. Overvintrer i Sahel-området sør for Sahara og i regnskogbeltet, dessuten foreligger ringmerkingsgjenfunn sørover til det sørlige Afrika.

Øystein R. Størkersen

Tornsanger *Sylvia communis*

366 ● Konstatert hekking

278 ● Sannsynlig hekking

334 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

